

Makalenin Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Date Received : 23.12.2018
Kabul Tarihi / Date Accepted : 03.06.2020
Yayın Tarihi / Date Published : 15.09.2020

 <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2020.20.56791-501076>

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ANNE-BABAYA BAĞLANMA, KENDİNİ TOPARLAMA GÜCÜ VE BİLİŞSEL ESNEKLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER ÖRÜNTÜSÜ: BİR YOL ANALİZİ ÇALIŞMASI*

Halil EKŞİ¹, SümeYYe YÜCEL², K. Gamze YAMAN³, Füsün EKŞİ⁴

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin anne-babaya bağlanma ile kendini toplama gücü arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin yordayıcı rolü olup olmadığını test etmektir. Araştırma, ilişkisel tarama modelinde yapılandırılmıştır. 352 üniversite öğrencisinden veri toplanmıştır. Araştırma sonucunda, üniversite öğrencilerinin anne-babaya bağlanma, kendini toplama gücü ve bilişsel esneklik bakımından bazı demografik özelliklere göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Anne-babaya bağlanma ile kendini toplama gücü arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin yordayıcı rolü olduğu sonucuna yol analizi ile ulaşılmış olup bu değişkenler arasındaki ilişkiler örüntüsünde elde edilen uyum indeksi değerlerinin iyi uyum verdiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Anne-babaya bağlanma, kendini toplama gücü, bilişsel esneklik, yol analizi.

THE PREDICTIVE ROLE OF COGNITIVE FLEXIBILITY IN THE RELATIONSHIP BETWEEN PARENTAL ATTACHMENT AND RESILIENCE

ABSTRACT

The aim of this study was to test the predictive role of cognitive flexibility in the relationship between university students' attachment to attachment to parents. The research is structured in correlational research design. Data were collected from 352 university students. As a result of the research, it was determined that university students differed according to some demographic characteristics in terms of attachment to parents, resilience and cognitive flexibility. It was concluded that the role of predicting cognitive flexibility in the relationship between attachment and attachment capacity to parents was reached by means of the path analysis.

Keywords: Attachment to parents, resilience, cognitive flexibility, path analysis.

* Bu çalışma 4. Uluslararası Çağdaş Eğitim Araştırmaları Kongresi'nde (Muğla, 2018) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, halileksi@marmara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-7520-4559>

² İstanbul Okan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, sumeyye.yucel@okan.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-4100-5348>

³ Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, gamze.alcekic@marmara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-6324-8431>

⁴ İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, fusun.eksi@medeniyet.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5741-2725>

1.GİRİŞ

Bağlanma; bebeklerin bir kişi -ki bu kişi çoğunlukla annedir ya da bakımını üstlenen başka diğer bir veya iki kişidir- ile kurduğu temel ilişki eğilimi olarak tanımlanmaktadır (Bowlby, 1969). Evrimsel açıdan bakıldığında, annenin ya da bakım vermeyi üstlenen kişinin koruyucu davranışları ve bebeğin ilgi ve bakım ile desteklenmesi bebeğin hayatta kalmasını sağlamaktadır. Bağlanma eğilimi, doğuştan gelen ve güçlü bir eğilimdir. Bebekler bakımıyla ilgilenen birisiyle yeterli miktarda temas sağlayabildiğinde bir bağlanma ilişkisi gelişir. Güvenli bağlanan bebekler anneleriyle bir aradayken tanımadığı bir kişinin varlığından rahatsız olmama, çevresinde meydana gelenleri güven duygusu içinde keşfetmeye çalışma, anneden ayrıldığı zaman kısa süreli ağlama, huzursuzluk, annesini yeniden gördüğünde ise kolayca sakinleşme, onunla birlikteyken memnun olma ve yakınlık kurma gibi davranışlar sergilerler (Ainsworth vd., 1978). Bu dönemde çocuğun anne ve babasından yeterince tepki alması, ihtiyaçlarının karşılanması, sıcak ve destekleyici bir ebeveyn tutumunun sergilenmesi, çocuğun genel ruh sağlığı ve iyi oluşu için sağlam temellerin atılmasını sağlayabilir. Bowlby (1969, 1973) ve Ainsworth'un (1989) kuramsal yaklaşımlarına uygun olarak erken dönemde çocuğun bağlanma figürü olan anne ve babaların tekrarlanan davranış örüntüleri çocukların bağlanma temelinde zihinsel şemalarını şekillendirmekte ve çocuk üzerinde yaşam boyu süren etkiler göstermektedir. Bağlanma kuramına göre, ebeveyn davranışları ve etkileşim biçimi daha sonraki yıllarda yakın ilişkilerdeki beklenti, inanç ve tutumları yönlendiren “içsel çalışan (zihinsel) modellerin” içeriğini belirler.

Bowlby'e göre (1973), güvenli bağlanan bir birey, ihtiyaç duyduğu zamanlarda bağlanma figüründen yanıt alabildiğinde ve onunla olumlu etkileşime girebildiğinde, tehdit edici durumlarla karşı karşıya kaldığında başkalarına ulaşabilme konusunda olumlu beklentiler içine girer ve kendisini seven, değerli, yeterli birisi gibi görerek kendisine ilişkin olumlu bir görüşe sahip olur. Güvenli bağlanan bireyin, sıkıntılarını etkili bir şekilde düzenlemede kendisine yardımcı olabilecek destek ve yakınlık arama konusunda güveni artar. Güvenli bağlanan bireyler, özellikle bağlanma figürleriyle olumlu etkileşimler kurarak sıkıntılarıyla baş etmeyi öğrenebilirler ve dış engellerin üstesinden gelebilirler. Sonuç olarak güvenli bağlanan bireylerin, sıkıntıları ile baş edebilmelerinde, öz yeterlik geliştirmelerinde ve başkalarına güven içinde tepki vermeleri konusunda daha fazla iyimserlik içeren inançlar geliştirmeleri mümkündür (Shaver & Mikulincer, 2002).

Bir kişinin önemli olan *ötekilerle* güven temelinde bir bağlanma deneyiminin olması, problemleriyle etkili bir şekilde başa çıkabilmesi için temel bir yapı olabilir (Mikulincer & Florian, 1998). Güvenli bağlanma, yaşama karşı olumlu ve inşa edici bir tutum geliştirmek için stresli olaylarla karşılaşmaktan kaynaklanan psikolojik sorunlara karşı bir tampon görevi görebilen, içsel bir psikolojik kaynak ve psikolojik dayanıklılık faktörü olarak görülebilir. Buna karşılık güvensiz bağlanma, kişinin yaşamın getirdiği stres ile baş etmesinde ve iyi oluşunu korumasında gerekli olan içsel kaynaklar geliştirmesine engel olabilecek ve kırılganlığını arttıran bir risk faktörü olarak görülebilir. Kırılganlıkla mücadele, içsel kaynakları ve dayanıklılığı geliştirme kendini toplama gücü ile ifade edilebilir.

Kendini toplama gücü, Tarter ve Vanyukova'a göre (1999), kavramsal açıdan ilk olarak ABD'de ortaya çıkmakla birlikte temelleri 18. yüzyılda Horatio Algler'in kitaplarında ve hikayelerinde görülmektedir. Söz konusu hikayelerde yoksul insanların güçlü bir irade ile zorlukların üstesinden gelebilmesi ele alınmıştır. 1950'lerden sonra ise alkolik bir aileden gelen, istismarcı bir eşe sahip olan veya yaşamı tehdit eden bir hastalığı olan kişilerden zorlukların üstesinden gelerek, duygusal veya sosyal uyumsuzluklar göstermeyenleri ifade etmek için ayakta kalanlar; “survivor” terimi kullanılmıştır. 1960'lı yıllardan itibaren ise bilimsel çalışmalarda, kendini toplama gücü aynı özellikleri ifade etmek için kullanılmaya başlanmıştır. Kendini toplama gücü, kişinin stresli durumlarla nasıl başa çıktığı ve karşılaştığı güçlükleri nasıl atlattığı ile ilgili bir kavramdır. Özellikle de son yıllarda ruh sağlığı alanında, olumsuz hayat şartlarına karşın bunların üstesinden başarıyla gelen kişilerle yapılan araştırmalar daha fazla dikkat çekmektedir. Yapılan araştırmalarda zorlukların üstesinden gelebilen ve olağanüstü durum ve koşullara uyum sağlayabilen bireyler için “resilient” (çabuk iyileşen, kendini çabuk toparlayan kişi) sözcüğü, bir kişilik özelliği olarak da “resilience” (çabuk iyileşme gücü, kendini toplama gücü) sözcüğü kullanılmaktadır (Terzi, 2008). Ülkemizde ise “resilience” sözcüğünün karşılığı olarak, yapılan araştırmalarda “psikolojik sağlamlık” (Gizir, 2004), “yılmazlık” (Öğülmüş, 2001) ve “kendini toplama gücü” (Terzi, 2008) olarak kullanılmıştır. Bu araştırmada ise “kendini toplama gücü” kavramının kullanılması uygun görülmüştür.

Psikoloji ve psikiyatri alanlarında kişilerin günlük hayatta karşılaştıkları streslerden, travmalardan, olumsuz hayat koşullarından kurtulabileceklerine ve bu güçlükleri aştıkça da daha fazla güçleneceklerine yönelik düşünceler bu kavram etrafında toplanmaktadır.

Literatüre baktığımızda kavram ile ilgili yapılan farklı tanımlara rastlanmaktadır. Henderson ve Milstein'a göre (1996) kendini toplama gücü, “kişiden kişiye göre değişebilen, zaman içinde artabilen veya azalabilen bir özelliktir” (akt. Malak, 2011). Benard (1991) ise “gelişim sürecinde yüksek risk faktörlerinin varlığına rağmen başarılı, uyumu sağlayan, koruyucu mekanizmalar veya özellikler” olarak tanımlamıştır. Masten'e göre (2001),

“ağır risk şartlarına maruz kalınmasına rağmen başarılı bir şekilde toparlanabilme, eski normal hâline dönebilme yeteneğidir”. Garmezy (1993) ise “stres sonrası kişinin önceki hâline geri dönebilme gücü” olarak tanımlamıştır. Kendini toparlama gücü ile ilgili yapılan tanımlar incelendiğinde; bu kavram, bireylerin bir ya da daha çok olumsuz durum ile karşı karşıya kaldığında gösterdiği tepki olarak tanımlanabilir (Terzi, 2006). “Resilience” kavramı ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde; hem özel gruplarla (Atalay, 2019; Gülersez, 2019; Öznlü, 2018) hem de spesifik bir risk faktörüne değinilmeden yapılan çalışmalar (Akça, 2012; Aydın-Sünbül, 2016; Pamuk, 2016) yer almaktadır.

(Bolat, 2013; Haynes, 2005; akt. Ağırkan ve Kağan, 2017) kendini toparlama gücüne sahip bireyler; sosyaldır, arkadaşlık başlatabilir ve sürdürebilir, başkalarıyla pozitif ilişkiler kurabilir. Ayrıca yardıma ihtiyaç duyduğunda bunun farkında olarak nereye-kime başvuracağını bilir, ancak yardım alma konusunda hızlı davranmaz. Kendine güveni ve kendilik değeri yüksektir. Duygularını düzenleme becerisine sahip olarak yeni durumlara daha çabuk uyum sağlayabilmektedir. Zor ve travmatik olaylara karşı mantıklı bir şekilde akıl yürütme becerisini kullanır.

Hem bağlanma hem de kendini toparlama gücü bilişsel ve duygusal düzeneklerle kendini göstermektedir. Bağlanma kuramı açısından bakıldığında bireyin bağlanma biçimi zihinsel işlevlerini önemli ölçüde şekillendirmekte ve yaşam içinde birey zor durumlarla başa çıkabilme veya kendini toparlama gücünde yine bilişsel yapılarının etkisi altında kalmaktadır.

Bilişsel esneklik, bilişsel modelin önerisiyle tutarlı olarak kişilerin durumlara nasıl tepki verdiğini anlamaya yönelik olarak incelenen önemli bir değişkendir. Bilişsel esneklik kavramı, kişilerin değişen çevresel koşullara göre bilişlerini de değiştirebilme yetilerini ifade etmektedir ve üç temel alanı kapsamaktadır: (1) zor durumları kontrol edilebilir algılama eğilimi, (2) yaşamda ortaya çıkan durumların ve insan davranışlarının olası alternatiflerinin olabileceğini algılama becerisi ve (3) zor durumları çözebilmek için çok sayıda çözüm üretme becerisi (Dennis & Vander Wal, 2010).

Günümüz dünyasının karmaşıklığı ve yoğunluğu bilişsel olarak esnek olmayı gerekli kılmaktadır (Martin vd., 1998). Bilgin (2009b) bilişsel esnekliğin ilişkiler kurarak elde edildiğini ve bilişsel esneklikte uyum sağlamak için alternatif çözüm yollarının ve seçeneklerin farkına varılmasının önemini belirterek bilişsel esnekliği problemlere farklı çözümler bulma ve üretme olarak tanımlamaktadır. Bilişsel esneklik, değişen çevresel koşullara göre bilişleri değiştirebilme becerisidir. Bu niteliğe sahip kişiler, kendilerini zorlayan düşünceler yerine daha dengeli ve uyumlu düşünceleri koyabilir, alternatifler üretebilir ve zor durumları daha baş edilebilir olarak değerlendirebilirler (Gülüm & Dağ, 2012).

Kişilerin bilişlerini koşullara uygun olarak değiştiremediği, yani bilişsel esnekliklerinin bulunmadığı durumlarda zor durumlarla başa çıkma becerilerinin ilişkili olduğu düşünülebilir. Örneğin, bilişsel modele göre bireyler çarpık veya işlevsel olmayan düşünceleri sonucunda kendini toparlama gücünü yitirebilir, böyle bir durumla karşılaşan birey psikolojik sıkıntılar yaşayabilir. Bilişsel esnekliğin olmadığı, yani bireyin bilişlerinin katı olduğu durumlarda depresyon (Deveney & Deldin, 2006; Teasdale vd., 2001) ve obsesif kompulsif bozukluk (Fineberg vd., 2006) arasındaki ilişki önceki çalışmalarda ortaya konmuştur. Ancak bilişsel esneklik değişkeninin bağlanma stilleri ile kendini toparlama gücü ilişkisinde yordayıcı rolünün bulunup bulunmadığını inceleyen bir çalışmaya ilgili alan yazında rastlanmamıştır. Buna göre erken dönemlerde şekillenen bağlanma örüntüleriyle yetişkinlikte karşılaşılan problemler ve zor koşullar karşısında kendini toparlama gücü arasındaki ilişkide kişinin çarpıtılmış, işlevsel olmayan ya da koruyucu özellikleri olan düşüncelerinin rolünün ne olduğunun bilinmesi de hem kuramsal hem de uygulama alanı açısından önemli bir katkı sayılabilir. Bu çerçevede, bu çalışmada söz konusu bağlanma ile kendini toparlama gücü arasındaki ilişkide yordayıcı rolü olabileceği düşünülen değişkenlerden bilişsel esneklik üzerine çalışılmıştır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada “Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile kendini toparlama gücü arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin yordayıcı rolü var mıdır?” sorusuna yanıt aranmıştır. Araştırmanın alt problemleri ise;

- 1- Üniversite öğrencilerinin anne babaya bağlanma, kendini toparlama gücü, bilişsel esneklik puanları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- 2- Üniversite öğrencilerinin anne babaya bağlanma, kendini toparlama gücü, bilişsel esneklik puanları anne-baba eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- 3- Üniversite öğrencilerinin anne-babaya bağlanma, kendini toparlama gücü ve bilişsel esneklik puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 4- Üniversite öğrencilerinin anne-babaya bağlanmaları ile kendini toparlama gücü ilişkisinde bilişsel esneklik yordayıcı role sahip midir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Üniversite öğrencilerinin anne-babaya bağlanma ve kendini toparlama gücü düzeyleri arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin yordayıcı rolünün incelendiği bu araştırma, ilişkisel tarama modelinde yapılandırılmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenini anne-babaya bağlanma, bağımlı değişkenini kendini toparlama gücü ve yordayıcı değişkenini ise bilişsel esneklik oluşturmaktadır.

2.2. Araştırmanın evren ve örnekleme

Araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi'nde lisans programlarında öğrenim görmekte olan üniversite öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleme Marmara Üniversitesi'ne bağlı çeşitli lisans programlarında öğrenim görmekte olan birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinden uygun örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Bu kapsamda 259 kadın, 93 erkek, toplam 352 üniversite öğrencisinden veri toplanmıştır.

2.3. Veri toplama araçları ve süreci

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmanın amacına uygun olarak araştırmacılar tarafından alan yazın taranarak geliştirilen formda araştırmaya katılan örneklemin yaşı, cinsiyeti, öğrenim durumu, aile bilgileri, yaşadığı yer gibi demografik özelliklerine ilişkin sorular bulunmaktadır.

2.3.2. Anne Babaya Bağlanma Envanteri

Bu araştırmada, Armsden ve Greenberg (1987) tarafından anne, baba ve akrana bağlanmayı ölçmek amacıyla geliştirilen 28 maddelik Ebeveyn ve Akrana Bağlanma Envanteri'nin, Raja vd. (1992) tarafından 12 maddeye indirgenmiş kısa formu kullanılmış olup araştırmanın amacına yönelik olarak anne ve babaya bağlanma düzeyleri ölçülmüştür. Formun Türkçe'ye uyarlaması, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Günaydın vd. (2005) tarafından yapılmıştır. Form bağlanmayı; güven, iletişim ve yabancılaşma olmak üzere 3 alt boyutta ölçmektedir. Ölçeğin her bir alt boyutu 4'er madde içermekte, her bir madde 7'li Likert tipi (1=asla ve 7=daima) üzerinden derecelendirilmekte ve alt ölçeklerden alınan puanların toplamı ile anne, baba ve akrana için ayrı ayrı toplam bağlanma puanı elde edilebilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar güvenli bağlanmaya, düşük puanlar ise güvensiz bağlanmaya işaret eder. Bu çalışma için ölçeğin Cronbach alpha güvenilirlik katsayısı anne formu için .87, baba formu için .88 olarak tespit edilmiştir.

2.3.3. Bilişsel Esneklik Ölçeği

Bu araştırmada öğrencilerin bilişsel esnekliklerini ölçmek için Bilgin (2009a) tarafından geliştirilen "Bilişsel Esneklik Ölçeği" kullanılmıştır. Bilgin'in (2009a) yaptığı çalışma sonunda bireylerin kendilerine, başkalarına ve çevrelerine ilişkin olarak ne kadar esnek olduklarının anlaşılmasını sağlayacak özellikte uyarladığı / geliştirdiği "Bilişsel Esneklik Ölçeği" 19 maddeden oluşan semantik (anlamsal) farklılıklar biçimindedir. Ölçek 19 maddelik zıt anlam içeren sıfat çiftlerinden oluşmaktadır. 5'li Likert tarzında cevaplanan ölçekten alınan en düşük puan 19, en yüksek puan ise 95'tir. Ölçekten alınan puan ne kadar yüksekse bilişsel esneklik düzeyi de o kadar yüksek olmaktadır. Bu çalışma için de ölçeğin Cronbach alpha güvenilirlik katsayısının .92 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.3.4. Kendini Toparlama Gücü Ölçeği

Bu araştırmada Wagnild ve Young (1993) tarafından geliştirilen, Terzi (2006) tarafından Türkçeye uyarlanmış olan Kendini Toparlama Gücü Ölçeği (KTGÖ) kullanılmıştır. Ölçek 24 maddeli 7'li Likert tipi bir ölçektir. Ölçekten deneklerin işaretledikleri seçeneklerin sayısal değerleri toplanarak tek bir puan elde edilmektedir. Buna göre ölçekten alınabilecek en düşük puan 24, en yüksek puan ise 168'dir. Yüksek puan kendini toparlama gücü düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Araştırma kapsamında elde edilen verilerden ölçeğin Cronbach alpha güvenilirlik katsayısının .81 olduğu görülmüştür.

2.4. Verilerin analizi

Araştırma kapsamında kullanılan ölçeklerden elde edilen veriler bilgisayar ortamına girilerek "SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 21.0" ve AMOS 20.0 programları kullanılarak analiz edilmiştir. Veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel yöntemlerden (sayı, yüzde, frekans, ortalama, standart sapma) yararlanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde parametrik test yöntemlerinin uygulanabilmesi için hem örneklem sayısının yeterli olması hem de örneklemin normal dağılım göstermesi gerektiği varsayılmıştır (Kalaycı, 2008). Bu amaçla, araştırmanın değişkenlerine normal dağılım analizi uygulanmıştır. Dağılımın

normalliğini sınyan Kolmogorov Smirnov testi sonucunda, değışkenlerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Normalliğin sağlanmasıyla birlikte, verilerin analizinde parametrik yöntemlerin kullanılması tercih edilmiştir. Anne-babaya bağlanma, kendini toparlama gücü ve bilişsel esneklik puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği bağımsız gruplar t testi ile, anne-baba eğitim durumu değışkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Son olarak, bağlanma ile kendini toparlama gücü arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin yordayıcı rolü olup olmadığına ilişkin bulgular yol analizi ile elde edilmiştir. Analizler sonucu elde edilen bulgularda anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak belirlenmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın amaçları kapsamında elde edilen verilerin istatistiksel çözümlemelerine ilişkin bilgiler ve bu istatistiksel çözümlemeler sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1.

Anne-Babaya Bağlanma, Kendini Toparlama Gücü ve Bilişsel Esneklik Değişkenlerine İlişkin Betimleyici Analizler

	N	$\bar{X}$	ss	Basıklık	Çarpıklık
Anne- Bağlanma	352	64,76	13,12	1,24	-1,09
Baba- Bağlanma	352	59,12	14,91	-,60	-,06
Kendini Toparlama Gücü	352	104,11	17,36	-,86	1,07
Bilişsel Esneklik	352	76,31	12,01	-,22	-,27

Tablo 1’de görüldüğü üzere 352 katılımcıyla gerçekleştirilen çalışmada elde edilen ortalamalar ve standart sapmalar tabloda verilmiştir. Ayrıca Yapısal Eşitlik Modeli varsayımlarından olan araştırmada kullanılan değışkenlerin normal dağılıma sahip olup olmadığını (Kline, 2005) belirlemek için çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerine bakılmıştır. Bu değerlerle ilgili literatürde ortak bir görüş olmamasına rağmen çoğunlukla limit değerler ± 2 olarak (Field, 2009; George ve Mallery, 2010) kabul edilmiştir. Bu araştırma için tabloda da görüleceği gibi değerler ± 2 arasında olduğu için kabul edilir değerdedir.

Tablo 2.

Anne-Baba Bağlanma, Kendini Toparlama Gücü ve Bilişsel Esneklik Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Grup	N	$\bar{X}$	ss	t	p
Anne- Bağlanma	Kadın	259	65,31	13,49	1,29	,19
	Erkek	93	63,26	11,97		
Baba- Bağlanma	Kadın	259	60,16	15,48	1,42	,15
	Erkek	93	57,60	13,07		
Kendini Toparlama Gücü	Kadın	259	103,34	17,49	-1,39	,16
	Erkek	93	106,27	16,91		
Bilişsel Esneklik	Kadın	259	76,37	12,11	,15	,87
	Erkek	93	76,14	11,78		

Tablo 2’de görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin anne-babaya bağlanma, bilişsel esneklik ve kendini toparlama gücü puanlarında cinsiyet değışkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 3.

Anne- Babaya Bağlanma, Kendini Toparlama Gücü ve Bilişsel Esneklik Puanlarının Anne- Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Anneye Bağlanma

f , $\bar{X}$ ve ss Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	$\bar{X}$	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Anne Eğitim	Okur-yazar değil	33	63,09	12,68	G.Arası	767,11	3	255,70	1,49	,11
	İlköğretim	220	64,60	12,96	G.İçi	59700,31	348	171,55		
	Ortaöğretim	73	67,14	13,09	Toplam	60467,42	351			
	Yükseköğretim	26	61,62	14,68						

Tablo 3. Devamı

Anne- Babaya Bağlanma, Kendini Toparlama Gücü ve Bilişsel Esneklik Puanlarının Anne- Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Anneye Bağlanma

f , $\bar{X}$ ve SS Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	$\bar{X}$	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Baba Eğitim	Okur-yazar değil	14	66,00	14,79	G.Arası	333,20	3	111,06	,64	,58
	İlköğretim	171	64,34	13,45	G. İçi	60134,22	348	172,80		
	Ortaöğretim	89	66,27	11,03	Toplam	60467,42	351			
	Yükseköğretim	78	63,76	13,45						

Babaya Bağlanma

f , $\bar{X}$ ve SS Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	$\bar{X}$	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Anne Eğitim	Okur-yazar değil	33	59,76	14,75	G.Arası	2161,43	3	720,47	3,30	,02
	İlköğretim	220	59,64	14,17	G. İçi	75906,49	348	218,12		
	Ortaöğretim	73	61,82	16,15	Toplam	78067,92	351			
	Yükseköğretim	26	51,24	15,67						
Baba Eğitim	Okur-yazar değil	14	59,07	17,31	G.Arası	110,93	3	36,97	,16	,92
	İlköğretim	171	59,24	14,94	G. İçi	77956,99	348	224,01		
	Ortaöğretim	89	60,44	14,00	Toplam	78067,92	351			
	Yükseköğretim	78	59,01	15,64						

Kendini

Toparlama Gücü

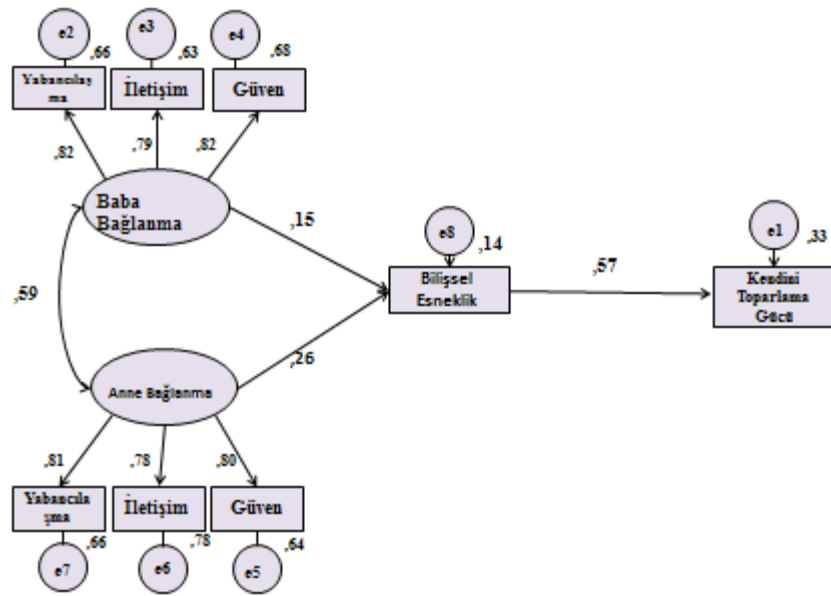
f , $\bar{X}$ ve SS Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	$\bar{X}$	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Anne Eğitim	Okur-yazar değil	33	102,70	17,02	G.Arası	924,38	3	308,12	1,02	,38
	İlköğretim	220	105,01	17,37	G. İçi	104909,06	348	301,46		
	Ortaöğretim	73	101,32	17,38	Toplam	105833,45	351			
	Yükseköğretim	26	106,15	17,57						
Baba Eğitim	Okur-yazar değil	14	94,50	19,67	G.Arası	1372,89	3	457,63	1,52	,20
	İlköğretim	171	104,68	17,62	G. İçi	104460,56	348	300,17		
	Ortaöğretim	89	104,63	15,76	Toplam	105833,45	351			
	Yükseköğretim	78	104,01	17,93						

Bilişsel Esneklik

f , $\bar{X}$ ve SS Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	$\bar{X}$	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Anne Eğitim	Okur-yazar değil	33	76,30	10,50	G.Arası	274,69	3	91,56	,63	,59
	İlköğretim	220	76,93	12,06	G. İçi	50360,54	348	144,71		
	Ortaöğretim	73	74,99	12,32	Toplam	50635,24	351			
	Yükseköğretim	26	74,77	12,65						
Baba Eğitim	Okur-yazar değil	14	72,71	10,96	G.Arası	299,17	3	99,72	,68	,55
	İlköğretim	171	76,30	12,12	G. İçi	50336,07	348	144,64		
	Ortaöğretim	89	77,30	11,47	Toplam	50635,24	351			
	Yükseköğretim	78	75,69	12,58						

Tablo 3'te görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin anne-babaya bağlanma, bilişsel esneklik ve kendini toparlama gücü düzeylerinin anne-baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamışken ($p>,05$); babaya bağlanma düzeyi ile anne-eğitim durumu değişkeni ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<,05$).

Üniversite öğrencilerinin anne-babaya bağlanma ve kendini toparlama gücü arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin yordayıcı rolü olup olmadığı Yapısal Eşitlik Modeli uygulamalarından yol analizi ile incelenmiştir.

Şekil 1. Anne-Babaya Bağlanma ile Kendini Toparlama Gücü Arasındaki İlişkide Bilişsel Esnekliğin Yordayıcı Rolüne Yönelik “Path” Diyagramı

Oluşturulan modelde anne-babaya bağlanmaya yönelik iletişim, yabancılaşma ve güven alt boyutları incelenmiş, sonuçlara göre anne-babaya bağlanma ile kendini toparlama gücü arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin yordayıcı rolde olduğu sonucu elde edilmiştir. Anneye bağlanmanın bilişsel esneklik üzerinde doğrudan etkisinin ,26 düzeyinde olduğu, babaya bağlanmanın bilişsel esneklik üzerinde doğrudan etkisinin ,15 düzeyinde olduğu ve bilişsel esneklik değişkeninin toplam varyansının %14'lük bir kısmının açıklandığı sonucuna ulaşılmıştır ($R^2 = ,14$; $p < ,05$). Modelde ayrıca bilişsel esnekliğin kendini toparlama gücüne doğrudan etkisinin ,57 düzeyinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kurulan modelde kendini toparlama gücü değişkeninin toplam varyansının %33'lük bir kısmı açıklanmaktadır.

Tablo 4.

Modelde Kullanılan Uyum İndeksleri ve Eşik Değerleri İle Birlikte Çalışmada Elde Edilen Uyum Değerleri

Uyum indeksi	Araştırmada elde edilen uyum değerleri	İyi uyum	Kabul edilebilir uyum
χ^2/sd	1,88	$0 \leq \chi^2/sd \leq 2$	$2 \leq \chi^2/sd \leq 5$
χ^2 “p” değeri	0,02	$0,05 < p \leq 1,00$	$0,01 \leq p \leq 0,05$
RMSEA	,045	$0 \leq RMSEA \leq 0,05$	$0,05 \leq RMSEA \leq 0,08$
SRMR	,027	$0,00 \leq SRMR \leq 0,05$	$0,05 \leq SRMR \leq 0,10$
CFI	,990	$0,95 \leq CFI \leq 1,00$	$0,90 \leq CFI \leq 0,95$
TLI	,980	$0,95 \leq TLI \leq 1,00$	$0,90 \leq TLI \leq 0,95$

Tabloda görüldüğü üzere, yapılan yapısal eşitlik modellemesine (YEM) göre model fit değerleri uyumlu ve anlamlı bulunmuştur ($\chi^2/sd=1,88$; $p=,02$; $RMSEA=.045$; $SRMR=.027$; $CFI=.990$; $TLI=.980$). Yol analizinde sınanan modelin uyum indekslerinin yeterliliği incelenirken, tabloda verilen kabul edilebilir ve iyi uyum değerleri dikkate alınmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2001). Buna göre, yol analizi sonucunda, test edilen model için uyum indeksi değerlerinin tamamının kabul edilebilir veya iyi uyum aralıklarında olduğu görülmektedir. Bu bulgu, oluşturulan kuramsal modelin veriye uyum sağladığı şeklinde yorumlanabilir.

Üniversite öğrencilerinde anne-babaya bağlanma ile kendini toparlama gücü arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin yordayıcı rolü “bootstrapping” işlemi ile de test edilmiştir. Bu işlem sonucunda oluşan etkilere yönelik katsayılar ve bu katsayılarla ilişkin güven aralıkları Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5.
Modele İlişkin “Bootstrapping” İşlemi

				Bootstrap değerleri		Bias %95 GA	
Model Yolları				Katsayı	SH	Alt sınır	Üst Sınır
Doğrudan etki							
Anne Bağlanma	→	Bilişsel		,320	,050	,200	,394
		Esneklik					
Baba Bağlanma	→	Bilişsel		,227	,041	,147	,310
		Esneklik					
Bilişsel Esneklik	→	Kendini		,572	,063	,703	,952
		Toparlama					
		Gücü					
Dolaylı etki							
Anne-Babaya Bağlanma	→	Bilişsel	→	,185	,035	,119	,260
		Esneklik	Kendini				
			Toparlama				
			Gücü				

Tablo 5’te sunulan “bootstrapping” katsayıları ve bu katsayılarla ilişkin güven aralıkları incelendiğinde yolların anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Tüm bu sonuçlar neticesinde, üniversite öğrencilerinde anne-babaya bağlanma ile kendilik değeri arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin yordayıcı rol üstlendiği ifade edilebilir.

4.TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin anne-babaya bağlanma ile kendini toparlama gücü arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin yordayıcı rolünün olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Ayrıca bazı demografik değişkenler açısından da değişkenler incelenmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin anne-babaya bağlanma, bilişsel esneklik ve kendini toparlama gücünün cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı bilgisi elde edilmiştir. Araştırma bulgularını destekler şekilde, cinsiyet ve bilişsel esneklik düzeyi etkileşiminin ise anlamlı bir fark yaratmadığını belirten araştırmalar literatürde yer almaktadır (Basut, 2020; Bilgiç & Bilgin, 2016). Ancak bunun aksine Altunkol’un (2011) yaptığı araştırmada ise erkeklerin kızlardan bilişsel olarak daha esnek olduğu görülmüştür. Diril’e (2011) göre bireyin çocukluk yaşantılarından itibaren oluşturduğu bilişsel şemalar, düşünceler ve inançlar cinsiyet farkına bakılmaksızın, yaşantılardan, ebeveyn tutumlarından, kişiler arası ilişkilerden etkilenmektedir. Bu nedenle bilişsel esneklik kızlarda ya da erkeklerde farklı düzeylerde olmayabilir. Başka bir ifadeyle, insan ilişkilerinde alternatifleri görmesi ve yetkin olması, bireyin cinsiyetine göre değişmeyebilir. Bu konudaki çelişkili bulgular araştırmanın popülasyonu ve zamanından etkilenmiş olabilir.

Araştırmada kız ve erkek öğrencilerin kendini toparlama gücü düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucu elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bu bulgu ilgili literatürle (Rew vd., 2001; Terzi, 2008) tutarlılık göstermektedir. Ancak literatürde (Benard, 1996; Garmezy, 1993) erkeklerin genellikle psikolojik sıkıntılardan, felaket ya da ayrılık durumlarından kadınlardan daha çok etkilendikleri ifade edilmektedir.

Araştırmanın diğer bulguları arasında yer alan anne ve baba eğitim durumu değişkeninin anne-babaya bağlanma, kendini toparlama gücü ve bilişsel esneklik ile ilişkisinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamış, fakat babaya bağlanmanın anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulgularını destekler şekilde; bağlanma, bilişsel esnekliğin anne-baba eğitim durumuna göre farklılaşmadığını (Basut, 2020; Onur, 2006); öğrencilerin babaya bağlanma puanlarının annelerinin eğitim durumuna göre farklılaştığını gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Keskin, 2019; Ulusoy vd., 2018). Bu durumla ilgili olarak annenin eğitim düzeyinin yükselmesi ile iş hayatında varlık göstermesi ve çocuğun bakımında baba ile birlikte ortak bir sorumluluk üstlenerek baba ile çocuğun daha fazla vakit geçirip baba-çocuk etkileşimlerinin sık olmasının sağlandığı yorumunda bulunulabilir.

Bu araştırmanın temel amacı; anne-babaya bağlanma ve kendini toparlama gücü arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin yordayıcı rolünün olup olmadığını test etmektir. Modele göre; anne-babaya bağlanma bilişsel esnekliğe etki ederken, anne-babaya bağlanma ile kendini toparlama gücü arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin önemli bir yordayıcı olduğu tespit edilmiştir.

Bilindiği gibi bireyin anne-babaya bağlanma sürecinin temelleri doğumla hatta yapılan son çalışmalara göre doğum öncesi bağlanma ile atılmaya başlanmaktadır (Leifer, 1977, akt. Cranley, 1981). Anne-babaya bağlanma temeli çok derinlerde yatan bu ilişki kurma sürecidir ve kurulan ilişkinin kalitesi sosyal, bilişsel, duygusal yapıya etki etmektedir. Anne-baba ile kurulan ilk ilişkiler beraberinde diğer ilişkileri etkilemektedir (Schneider vd., 2001). Bireylerin ilişki kurabilmesi, kurduğu ilişkilerin niteliği bilişsel esnekliğini etkilemektedir (Bilgin,

2009b). Anne-babaya güvenli bağlanan bireyler strese daha dayanıklı davranış ve tutum örüntüleri gösterirken saplantılı bağlanma stiline sahip bireyler, zor durum ve koşullarda baş etme stratejileri olarak olumsuz bir yaklaşım sergilemektedirler (Kara, 2018). Yine üniversite öğrencilerinde yapılan bir araştırmada bilişsel esnekliğin önemli bir yordayıcısı olarak saplantılı bağlanma karşımıza çıkmaktadır (Gündüz, 2013). Bu çerçevede elde edilen sonuçlarla tutarlı olarak yapılan çalışmalar, alternatif düşünceler üretmenin, olay ve durumların sonuçlarına göre davranışta değişikliğe gitmenin bilişsel esnekliğin önemli bir parçası olduğunu göstermektedir (Şirin-Ayva, 2018). Bilişsel esnekliğe sahip kişilerin, değişik çözüm yollarını denemeye eğilimli olmalarından dolayı, güç durumların etkili bir şekilde üstesinden gelebilecekleri ve temel gereksinimlerin sağlanması için gerekli mücadeleyi gösterebilecekleri, zor ve stresli koşullara uyum sağlamada, baş etmede ve alternatif düşünceler üretmede iyi oldukları söylenebilir (Altunkol, 2011; Yazgan, 2019).

Bilişsel esnekliğin kendini toparlama gücünün önemli bir yordayıcısı olduğu sonucu göz önünde bulundurularak özellikle okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kapsamında öğrencilerin bilişsel esnekliklerini artırıcı uygulamalara yer verilmesi, alternatif düşünme stratejileri geliştirmeleri konusunda çalışmaların yapılması önerilmektedir. Elde edilen verilerin genellenebilirliği açısından, daha geniş kitlelere ulaşılması, bu konu hakkında daha detaylı araştırmaların yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Bağlanma, kendini toparlama gücü ve bilişsel esneklik bakımından bazı sosyo-demografik özelliklerin farklılık göstermediğinin görülmesi, bu konu üzerinde daha fazla çalışmanın yapılmasının gerekli olduğunu düşündürmektedir. Odak grup veya nitel görüşmelerin derinlemesine çalışmalar yapılmasına imkân sağlayacağı düşünülmektedir.

İçinde bulunduğumuz dünyada hızlı değişimler bireylerin alternatiflere ulaşımını hızlandırmış olsa da aynı hız sorunların artışında da kendini göstermektedir. Bireyin problemlere yönelik çözüm önerilerinin, kendini tanımaya yönelik keşiflerinin meydana gelebilmesi, kendini toparlama gücünün ve bilişsel esnekliğinin artması için deneysel çalışmalarla, eğitim programlarıyla veya bazı konuların okullarda verilen ders içeriklerine eklenmesiyle bilişsel esnekliğin artırılması olası çözüm yolları arasında görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ağırkan, M. & Kağan, M. (2017). The relationship between value orientations and psychological resilience levels of university students. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (3), 225-245. <https://doi.org/10.17556/erziefd.335063>
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Lawrence Erlbaum Patterns.
- Akça, Z. K. (2012). *Genç yetişkinlikte algılanan anne-baba tutumlarının, kendini toparlama gücü ve benlik saygısı arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Altunkol, F. (2011). *Üniversite öğrencilerinin bilişsel esneklik ile algılanan stres düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Aydın-Sünbül, Z. (2016). *Ergenlerde bilinçli farkındalık ve kendini toparlama gücü arasındaki ilişki: Öz-duyurluk ve duygu düzenleme güçlüğünün düzenleyici rolü* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi
- Atalay, N. Ü. (2019). *LGBT bireylerde kendini toparlama gücü, cesaret, algılanan stres ve sosyal destek* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Benard, B. (1996). *The foundations of the resiliency paradigm*. Premier Issue.
- Bilgin, M. (2009a). Developing a cognitive flexibility scale; validity and reliability studies. *Social Personality and Behavior*, 37(3), 343-354. <https://doi.org/10.2224/sbp.2009.37.3.343>
- Bilgin, M. (2009b). Bilişsel esnekliği yordayan bazı değişkenler. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(3), 142-152.
- Bilgiç, R. & Bilgin, M. (2016). Ergenlerin cinsiyet ve öğrenim kademesi düzeylerine göre bilişsel esneklik düzeyleri ile karar stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 39-55. <https://doi.org/10.29065/usakead.232432>
- Bolat, Z. (2013). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlıkları ile öz-anlayışları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Attachment. 1. Cilt*. Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Separation. 2. Cilt*. Basic Books.
- Chamberlain, S. R., Fineberg, N. A., Blackwell, A. D., Robbins, T. W., & Sahakian, B. J. (2006). Motor inhibition and cognitive flexibility in obsessive-compulsive disorder and trichotillomania. *The American Journal of Psychiatry*, 163(7), 1282-1284. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.163.7.1282>
- Cranley, M. S. (1981). Development of a tool for the measurement of maternal attachment during pregnancy. *Nursing Research*, 30(5), 281-284. <https://doi.org/10.1097/00006199-198109000-00008>
- Dağ, İ. & Gülüm, İ. V. (2013). Yetişkin bağlanma örüntüleri ile psikopatoloji belirtileri arasındaki ilişkide bilişsel özelliklerin aracı rolü: Kontrol odağı ve tekrarlayıcı düşünme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24(4), 240-7.
- Dennis, J. P. & Vander Wal, J. S. (2010). The cognitive flexibility inventory: Instrument development and estimates of reliability and validity. *Cognitive Therapy and Research*, 34(3), 241-253. <https://doi.org/10.1007/s10608-009-9276-4>
- Deveney, C. M. & Deldin, P. J. (2006). A preliminary investigation of cognitive flexibility for emotional information in major depressive disorder and nonpsychiatric controls. *Emotion*, 6, 429-437. <https://doi.org/10.1037/1528-3542.6.3.429>
- Diril, A. (2011). *Lise öğrencilerinin bilişsel esneklik düzeylerinin sosyo-demografik değişkenler ve öfke düzeyi ile öfke ifade tarzları arasındaki ilişki açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. SAGE.
- Garnezy, N. (1993). Children in poverty: Resilience despite risk. *Psychiatry*, 56(1), 127-136. <https://doi.org/10.1080/00332747.1993.11024627>
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference, 17.0 update*. Pearson.
- Gizir, C. A. (2004). *Akademik sağlamlık: Yoksulluk içindeki sekizinci sınıf öğrencilerinin akademik başarılarına katkıda bulunan koruyucu faktörlerin incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Gülersez, Ü. (2019). *Suriyeli mülteci öğrencilerde kendini toparlama gücünün incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Gülüm, İ. V. & Dağ, İ. (2012). Tekrarlayıcı Düşünme Ölçeği ve Bilişsel Esneklik Envanteri'nin Türkçeye uyarlanması, geçerliliği ve güvenilirliği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13, 216-223.
- Günaydın, G., Selçuk, E., Sümer, N. & Uysal, A. (2005). Ebeveyn ve Arkadaşlarına Bağlanma Envanteri Kısa Formu'nun psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları Dergisi*, 8(16), 13-23.

- Gündüz, B. (2013). Bağlanma stilleri, akılcı olmayan inançlar ve psikolojik belirtilerin bilişsel esnekliği yordamadaki katkıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 2071-2085. <https://doi.org/10.12738/estp.2013.4.1702>
- Kalaycı, Ş. (2008). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Asil.
- Kara, Y. (2018). Üniversite öğrencilerinin bağlanma stillerinin stresle başa çıkma tarzları ve çatışma eylem stillerine etkisi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Keskin, V. (2019). *Hemşirelik öğrencilerinin anne babaya bağlanma biçimlerinin kişilik özelliklerine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling*. The Guilford Press
- Malak, K. (2011). *Üniversite öğrencilerinin kendini toparlama gücü ile duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Martin, M. M., Anderson, C. M., & Thweatt, K. S. (1998). Aggressive communication traits and their relationship with the cognitive flexibility scale and the communication flexibility scale. *Journal of Social Behavior and Personality*, 13(3), 34-45. <https://psycnet.apa.org/record/2000-02090-010>
- Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. *American Psychologist*, 56(3), 227-238. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.56.3.227>
- Mikulincer, M., & Florian, V. (2003). Attachment style and affect regulation: Implications for coping with stress and mental health. In G. Fletcher & M. Clark (Eds.), *Blackwell handbook of social psychology: Interpersonal processes* (pp. 537-557). Blackwell.
- Onur, N. (2006). *Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Öğülmüş, S. (2001). *Bir kişilik özelliği olarak yılmazlık* [Sempozyum sunumu]. I. Ulusal Çocuk ve Suç Sempozyumu: Nedenler ve Önleme Çalışmaları, Ankara, Türkiye.
- Özünü, M. B. (2018). *Ebeveyn yoksunluğu yaşayan bireylerde aşkınlık, kendini toparlama gücü ve iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Pamuk, S. (2016). *Farklı anne baba tutumlarının üniversite öğrencilerinin kendini toparlama gücüne, problem çözme becerilerine ve karar verme davranışlarına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Beykent Üniversitesi.
- Rew, L., Taylor-Seehafer, M., Thomas, N. Y., & Yockey, R. D. (2001). Corralates of resilience in homeless adolescents. *Journal of Nursing Scholarship*, 33(1), 33-40. <https://doi.org/10.1111/j.1547-5069.2001.00033.x>
- Sayın, M. (2017). *Üniversite öğrencilerinin öz-anlayış, kendini affetme ve başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkiler örüntüsü: Bir yol analizi çalışması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Shaver, P. R., & Mikulincer, M. (2002) Attachment-related psychodynamics. *Attachment & Human Development*, 4(2), 133-161. <http://dx.doi.org/10.1080/14616730210154171>
- Schreider, B. H., Atkinson, L., & Tardif, C. (2001). Child-parent attachment and children's peer relations: A quantitative review. *Developmental Psychology*, 37, 86-100. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.37.1.86>
- Şirin-Ayva, A. B. (2018). *Macera terapisi temelli grupla danışmanlığın üniversite öğrencilerinde bilişsel esneklik ve belirsizliğe tahammülsüzlüğe etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics*. Allyn & Bacon, Inc.
- Tarter, R. E., & Vanyukov, M. (1999). Re-visiting the validity of the construct of resilience. In M. D. Glantz & J. L. Johnson (Eds.), *Resilience and development: Positive life adaptations* (pp. 85-107). Kluwer Academic/Plenum Publishers.
- Teasdale, J. D., Segal, Z. V., & Williams, J. M. G. (1995). How does cognitive therapy prevent depressive relapse and why should attentional control (mindfulness) training help? *Behaviour Research and Therapy*, 33, 225-239. [https://doi.org/10.1016/0005-7967\(94\)e0011-7](https://doi.org/10.1016/0005-7967(94)e0011-7)
- Terzi, Ş. (2006). Kendini Toparlama Gücü Ölçeği'nin uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları, *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 77-84.
- Terzi, Ş. (2008). Üniversite öğrencilerinde kendini toparlama gücünün içsel koruyucu faktörlerle ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(35), 297-306.
- Ulusoy, Y. Ö., Akfırat, O. N. & Tura, G. (2018). Ebeveynlere bağlanma ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki. *Dirençlilik Dergisi*, 2(1), 23-37. <https://doi.org/10.32569/resilience.436910>
- Yazgan, N. N. (2019). *Yetişkinlerde savunma mekanizmalarının, bağlanma stilleri ve bilişsel esneklik arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

Attachment tendency is an innate and strong tendency. When babies can provide adequate care with a caregiver, a bonding relationship develops. Safe connected babies are not disturbed by the presence of a person whom they don't know when they are together with their mothers, trying to discover what is happening around them in a sense of trust, short-term crying when they leave the mother, uneasiness, easily calming when seeing the mother, being happy with her and being close to them (Ainsworth et al., 1978). In line with the theoretical approaches of Bowlby (1969, 1973) and Ainsworth (1989), repetitive behavioral patterns of mothers and fathers with a child's attachment figure shape mental schemas on the basis of children and show lifelong effects on the child. The fact that a person has an attachment experience on the basis of trust with the others can be a basic structure to deal effectively with their problems (Mikulincer & Florian, 1998). Secure attachment can be seen as an internal psychological resource and resilience factor that can act as a buffer against psychological problems resulting from stressful events and to develop a positive and constructive attitude towards life. Nonetheless, insecure attachment can be seen as a risk factor that may prevent the person to cope with the stress caused by life and develop internal resources which are necessary to maintain good well-being and increase its fragility. Fighting fragility, developing internal resources and resilience can be expressed by the strength of resilience. Thoughts in psychology and psychiatry are gathered around the concept that people can get rid of the stress, trauma and negative life conditions they face in daily life and that they will get stronger as they overcome these difficulties. Both the attachment and resilience manifested by cognitive and emotional mechanisms. From the point of view of attachment theory, the way in which an individual connects his mental functions significantly and the individual remains under the influence of his cognitive structures in his ability to cope with difficult situations or to heal himself.

The concept of cognitive flexibility refers to the ability of individuals to change their cognition according to changing environmental conditions (Dennis & Vander Wal, 2010). It may be considered that people cannot change their cognition in accordance with the circumstances, that is, their ability to cope with difficult situations in the absence of cognitive flexibility. For example, according to the cognitive model, individuals may lose their resilience as a result of distorted or dysfunctional thoughts, and the individual experiencing such a situation may experience psychological problems. The association between depression (Deveney & Deldin, 2006; Teasdale et al 2001) and obsessive-compulsive disorder (Fineberg et al., 2006) has been demonstrated in previous studies. However, a study examining whether cognitive flexibility variable has a predictive role in the relationship between attachment styles and resilience was not found in the literature. According to this, it can be considered as a significant contribution both in theoretical and application fields to be able to understand the role of the thoughts of people with distorted, non-functional or protective properties in the relationship between attachment patterns shaped in early periods and problems encountered in adulthood in the face of difficult conditions. In this context, cognitive flexibility was investigated in the present study, which is thought to have a predictive role in the relationship between this attachment and resilience.

Accordingly, the following questions were replied.

- 1- Do university students' scores of attachment to parents, resilience, cognitive flexibility differ according to gender?
- 2- Do parents' education differentiate between university students' parental attachment, resilience cognitive flexibility scores?
- 3- Is there a significant relationship between university students' scores of attachment to parents, resilience and cognitive flexibility scores?
- 4- Does cognitive flexibility have a predictive role in the relationship between university students' attachment to their parents and resilience?

2. Method

This study was conducted in correlational research design. The universe of this study was consisted of university students studying in the undergraduate programs of Marmara University Atatürk Faculty of Education in the spring term of 2017-2018 academic year. The sample of the study was consisted 352 university students, 259 female, 93 male. In this study was used "Attachment Inventory to Parents", "Cognitive Flexibility Scale", "Resilience Scale" and "Demographic Information Form" data of the study was analyzed using SPSS for Windows 21.0 and AMOS 20.0 programs. As a result of Kolmogorov Smirnov test which tests the normality of the distribution, it was determined that the variables showed normal distribution. Using normality, it is preferred to use parametric methods in the analysis of data. The independent groups t-test, whether there was a significant difference in attachment, resilience and cognitive flexibility scores according to gender, was analyzed with one-

way analysis of variance (ANOVA). Finally, the findings about the predictive role of cognitive flexibility in the relationship between attachment and resilience were obtained by Path Analysis.

3. Findings, Discussion and Results

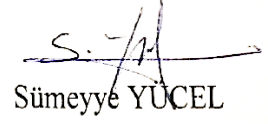
According to the results of the study, it was learned that university students' attachment to parents, cognitive flexibility and resilience did not differ according to gender variable. Bilgiç and Bilgin (2016) stated that the interaction between gender and cognitive flexibility level did not make a significant difference in terms of supporting research findings. In contrast, Altunkol (2011) in her study showed that men are cognitively more flexible than girls. According to Diril (2011), cognitive schemas, thoughts and beliefs that an individual has formed since childhood experiences are affected by experiences, parental attitudes and interpersonal relations, regardless of gender difference. Therefore, cognitive flexibility may not be different in girls or boys.

In other words, the ability to see alternatives and to be competent in human relations may not change according to the gender of the individual. Conflicting findings may be affected by the population and time of the study. In the research, it was found that there was no significant difference between the level of resilience of female and male students. This finding is consistent with the literature (Rew et al., 2001; Terzi, 2008). However, it is stated in the literature (Benard, 1996; Garmezy, 1993) that men are more affected from women than psychological problems, disasters or disagreements. In the study, there is no significant difference between attachment to gender and gender variable and supported by Haspolat-Özcan (2015). Another significant finding of the study was the lack of a significant difference in the relationship between the parents' educational status variable, attachment to mother and father, resilience and cognitive flexibility. According to the model; While attachment to parents affects cognitive flexibility; Cognitive flexibility was found to be an important predictor of the relationship between parental attachment and resilience.

As it is known, the foundations of the individual's process of attachment to the mother and father begin to be laid with birth and even with prenatal attachment with recent studies (Cranley, 1981; Leifer, 1977, cited in Cranley, 1981). and the quality of the relationship established affects its social, cognitive and emotional structure. Initial relationships with parents also affect other relationships (Schreider et al., Atkinson & Tardif, 2001). Individuals' ability to establish relationships and the quality of the relationships they establish affect their cognitive flexibility (Bilginb, 2009). While individuals with a secure attachment to their parents show more resistant behavior and attitude patterns to stress, individuals with obsessive attachment style display a negative approach as coping strategies in difficult situations and conditions (Kara, 2018). Again, in a study conducted with university students, obsessive attachment appears as an important predictor of cognitive flexibility (Gündüz, 2013). Studies conducted in this framework, consistent with the results obtained, show that producing alternatives, making changes in behavior according to the results of events and situations are an important part of cognitive flexibility (Şirin-Ayva, 2018). It can be said that people with cognitive flexibility are good at coping with difficult and stressful conditions, coping and generating alternative thoughts, because they tend to try different solutions, they can effectively overcome difficult situations and show the necessary struggle to meet basic needs (Altunkol, 2011; Yazgan, 2019). The fact that some socio-demographic characteristics do not differ in terms of attachment, resilience and cognitive flexibility suggest that further studies are needed on this subject. It is thought that focus groups or qualitative interviews will allow in-depth studies. Although the rapid changes in the world we have accelerated the access of the individuals to the alternatives, the same rate is manifested in the increase of the problems. It is possible to increase the cognitive flexibility by adding experimental programs, educational programs or adding to the course content given in schools in order to increase the resilience and cognitive flexibility.

ETİK BEYANNAME

Bu çalışmanın araştırma ve yazım sürecinde araştırmacı / araştırmacılar tarafından bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, farklı eserlerden yararlanılması durumunda atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, araştırmanın tamamının veya bir kısmının farklı bir akademik yayın platformuna yayımlanmak üzere gönderilmediğini, belirtilen konularda araştırmanın yazarının / yazarlarının bilgi sahibi olduğunu ve gerekli kurallara uyulduğunu beyan ederim. 25/08/2020

Sümeyye YÜCEL

Araştırmanın Sorumlu Yazarı